

Het alternatieve scenario

Het is altijd ingewikkeld om trots te zijn in het midden van een crisis, maar de mondiale en Europese beleidmakers kunnen zichzelf écht feliciteren met de manier waarop ze de financiële en economische crisis hebben aangepakt.

Het probleem van goed beleid in crisistijd is dat het succes moeilijk overtuigend over het voetlicht te krijgen is, juist omdat het slecht gaat met de economie. De menselijke geest is geneigd om dan patronen te herkennen die niet noodzakelijkerwijs causaal zijn. We zien beleidsbeslissingen en een teruglopende economische ontwikkeling en denken dan dat de fout bij het beleid zit. Maar de beleidsimpulsen zijn niet de oorzaak maar het gevolg van de negatieve ontwikkelingen. Dat er geen poging gedaan wordt om dit helder uit te leggen is een gemiste kans. Jip en Janneke Modaal begrijpen best dat een hoestdrankje niet leidt tot gekuch. De enige manier om het succes van crisisbeleid zichtbaar te maken is door te kijken naar het alternatieve scenario.

Stel je eens voor dat de eerste reactie zou hebben bestaan uit het herhalen van de fouten die werden gemaakt in de aanvang van de grote depressie van de jaren dertig. Dit keer hadden de beleidmakers gelukkig Keynes op zak, want in de liquiditeitsval van rentes die te laag zijn, is het stimuleren van de effectieve vraag de enige oplossing. Terecht traden overheden vrijwel overal ter wereld op de zelfde manier op: ze verlaagden de belastingen en verhoogden de overheidsbestedingen. Zonder dat coherente mondiale beleid was de groei óók in 2010 negatief geweest (Van Bergeijk, 2009) en het is hoogst aannemelijk dat de grote economische problemen die zich nu manifesteren dan al in 2010 waren opgetreden. Natuurlijk is het waar dat de beleidmakers en politici – ook in Nederland – de aldus gekochte tijd hebben verkwanseld omdat noodzakelijke structurele hervormingen achterwege gelaten zijn. Hier is het rijtje bekend en het loopt van flexibilisering van de arbeidsmarkt tot het eindelijk eens aanpakken van de hypotheekrenteaftrek. Maar desondanks is het “petje af” voor de keuze om de fouten van de jaren dertig niet te herhalen en dat terwijl de beleidsmantra in de jaren voor de crisis overduidelijk anti-keynesiaans was.

Ook de Europese eenwording is een hoofdstuk om trots op te zijn. We zien de problemen, maar zijn blind voor het feit dat het Europese vangnet wérkt – voor Griekenland, maar ook voor andere kleine Europese

landen. Zonder dat vangnet zouden de problemen vroeger en nog sterker zijn opgetreden. Als Griekenland de muntunie nu moet verlaten, wordt de geloofwaardigheid van het Europese vangnet voor de overblijvende landen ondergraven. De boodschap is dan: krijg je problemen dan vlieg je eruit. Door de Griekse tragedie vergaten we wonderbaarlijk snel hoe nodig het vangnet van de Europese muntunie is geweest toen de topzware Nederlandse bankensector implodeerde. Als Nederland de gulden nog had gehad was die implosie vast en zeker gekruid geweest met kapitaalvlucht, grote wisselkoersschommelingen over een lange periode en een oplopende rente die de rijksbegroting onder enorme druk gezet zou hebben. Het lijkt niet ondenkbaar dat Nederland dat vangnet binnenkort nog eens nodig heeft. Kortom, gelukkig was de euro er toen Nederland de eenheidsmunt het hardst nodig had en gelukkig is Griekenland nog steeds lid van de EMU. Ook dat is een felicitatie waard.

Na zo veel felicitaties en trots is de vraag natuurlijk of beleidmakers het in de toekomst net zo goed zullen blijven doen. Zullen ze in staat zijn om tijdens deze tweede ronde van de financiële en economische crisis de beleidsfouten uit de jaren dertig te blijven vermijden. Mijn grootste zorg ligt op het terrein van de handelsbelemmeringen. Tot nu toe kent het protectionisme slechts een bescheiden en, gelukkig, incidentele basis maar ik hou mijn hart vast voor wat er kan gebeuren als de tweede dip écht doorzet in een context waar geen budgettaire en monetaire beleidsruimte bestaat. Ook hier is de gekochte tijd verkwanseld: het alsmat niet afronden van de Doha-ronde is een van de grote gemiste kansen om het protectionisme buiten de deur te houden en tegelijk de multilaterale benadering van mondiale problemen te versterken.

Verstandig beleid, daar gaat het om. Het alternatieve scenario is te erg om in terecht te komen.

LITERATUUR

Bergeijk, P.A.G. van (2009) *Eindelijk eens iets positiefs*. *ESB*, 94(4565), 463.